

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. julija 1894.

Politiški oddelek.

Slovenci in Poljaki.

Mi smo si nakopali jezo nekaterih listov, ker smo se upali izreči v našem listu za približanje Slovencev s Poljaki. Očita se nam zaradi tega „plitvost“. Mi nečemo kaj takega podtikati tistim, ki niso z nami jednacega mnenja, prepričani smo pa, da se mora politika opirati na dejanske razmere, da vse teoretične razprave dosti ne pomorejo. Slovenci smo preslabi, da bi mogli vreči sedanji sistem. Mi smo takoj zagovarjali protikoalicijo, ko se je osnovala, dokler je bilo količkaj upanja, da se ž njo kaj doseže. Toda danes moramo reči, da smo se prepričali, da ni dosti pričakovati od nje. Mladočehi, ki so na čelu protikoalicije, niso pokazali sposobnosti, da bi znali druge večje stranke sebi pritegniti. Celo Rusini se ne marajo njim pridružiti. Le poglejmo elemente, ki so v opoziciji, in se vprašajmo, se li najde kak resen avstrijski državnik, ki bi hotel in mogel iz njih sestaviti kako avstrijsko vlado.

Po našem mnenju se Slovani moremo opomoči jedino, ako se vedno trdneje opiramo na ustavo in vedno zahtevamo narodno enakopravnost. Na kake daleč sezajoče državne preosnove pa ne smemo preveč računati in tudi se bi o njih težko doseglo kako sporazumljenje. Državno-pravna in druga podobna vprašanja nas le razdvajajo. In dokler bodo Mladočehi dajali prednost njih državnemu pravu pred narodno enakopravnostjo, tako dolgo se razmere v Avstriji ne bodo izboljšale.

Trdi se, da Mladočehi niso krivi sedanjega položaja. Mi tudi vemo, da so neposredni prouzročitelji koalicije nemški konservativci, levičarji in Poljaki. Če pa malo dalje nazaj posežemo, pa vendar vidimo, da so Mladočehi semtertja vsaj indirektno k temu pripomogli. Čehi so s svojo nepremišljeno politiko pritirali do izjemnega stanja v Pragi. Mi ne rečemo, da je vse tako črno, kakor Mladočehi slikajo, ali vendar se je na Češkem

marsikaj prigodilo, kar se težko strinja z avstrijskim patriotizmom. Nobena avstrijska vlada pa ne bode trpela dogodkov, kakor so se dogajali v Pragi, kjer so se že mazali cesarski orli. Res, da naravnost tega Mladočehi niso delali, temveč, po njih zapeljani mladiči.

Vse drugačno stališče bi bil imel grof Taaffe, da takrat ni imel opraviti z izjemnim stanjem v Pragi, ko je predložil zakon o občni volilni pravici. Levičarji bi ne bili imeli nobenega vprašanja, s katerim bi bili mogli delati vladi ovire. Za volilno reformo bi pa bila vlada potem že dobila večino iz Mladočehov, protisemitov, Rusinov, nekaterih konservativcev, nekaterih liberalcev in Poljakov. Vladni vpliv precej pripomore. Seveda bi Mladočehi bili morali že poprej gledati, da si ohranijo sposobnost, da postanejo vladna stranka, kadar bi to bilo potreba, seveda bi pri tem tudi bili morali včasih svoje državno-pravne težnje precej popustiti, da bi le volilno reformo spravili v tek in tako izpodbili tla nemškimi liberalcem.

Splošno smo pa mi vedno naglašali sodelovanje vseh Slovanov, posebno vseh avstrijskih Slovanov, ker le v skupnem delovanju je mogoče, da kaj dosežemo. Mi pa pri tem ne dajemo prednosti nobene narodnosti, in zagovarjamo pravice vseh slovanskih rodov. Tako smo odločno že obsojali, da nekateri vedno mahajo po Srbih. Jednako pa moramo tudi obžalovati, da nekateri vedno mahajo po Poljaki. Da Poljaki hodijo taka pota, niso le sami krivi, temveč prisilile so jih tudi razmere. Večkrat so se premalo iskale zveze ž njimi.

Sicer pa moramo reči, da tista doba ni bila najslabša, ko so Čehi, Poljaki in Slovenci v državnem zboru vzajemno postopali. Kdor se le spominja, kakšne so bile razmere pred Taaffejevo vlado v Avstriji, mora priznati, da so se stvari precej zboljšale, dokler se niso vsled preradikalne mladočeške politike jeli slabšati odnošaji mej Čehi in Poljaki.

Mladočehi so s svojo malo prerusofilsko politiko le odganjali Poljake od sebe. Mi ne rečemo, da Poljaki niso marsikaj krivi sami, ali na drugi strani pa Rusija ž njimi

tudi tako postopa, da nikdo njenega postopanja odobravati ne more, če je za narodno enakopravnost. Pravično in lepo ni, da se na javnih mestih v Rusiji prepoveduje raba poljščine in se poljski jezik povsod odriva. To Poljake boli in naravno je, da Poljaki ne morejo biti prijatelji tistega, ki tako postopanje zagovarja. Če Poljaki niso prijatelji Rusije, zaradi tega še ne sme nikdo dolžiti jih, da so nasprotniki Slovanov sploh. Naše mnenje je in ostane, da se je nam pred vsem držati avstrijskih slovanskih bratov, ker s temi nas v prvi vrsti vežejo vezi.

Kako prednost dajati Rusom pred Poljaki je pač jako nevarno, ker s tem pridemo le prehitro ob dobro ime v višjih krogih, kar je že nam večkrat škodovalo. Strogo pa mi ne ločimo zapadne kulture od vzhodne, kakor jo nekateri. Kdor pazno zasleduje razvoj znanosti našega časa, bode kmalu spoznal, da se zapadna in vzhodna kultura tako strogo ne dasta ločiti. Mi pač dobro vemo, da je zlasti Danilevski dokazoval to razliko, in vse mogoče in nemogoče stvari navajal za svoje mnenje. Taki različni kulturni tipi so se mogli pač razviti le v prejšnjih časih, kakor jih on navaja, ob času železnic in brzjava se pa nasprotja vse bolj zravnava. Le poglejmo v Rusijo, vse večji ruski učenjaki so v zvezi z zapadnimi učenjaki, zlasti z nemškimi.

Mnenje, da so Rusi boljši Slovani od Poljakov se pač mora vsakemu omajati, ako bere v njih znanstvenih delih največje nepoznanje o drugih Slovanih. Tako v njih novjšem naučnem slovniku govore o Trijestu, Lajbahu, Agramu, Pojku, Gercu in Klagenfurtu i. t. d. Slovaki se pa nahajajo v obeh polovicah avstrijske monarhije. To vse v delu, pri katerem sodelujejo vseučilišni profesorji. Tega pa nismo navedli, da bi hoteli morda Ruse žaliti, temveč le zaradi tega, da čitatelji razvidijo, da separatizem ni doma le pri Poljakih, temveč še v nekoliko večji meri pri Rusih.

Mnenje, da ni prav, če morda mi Slovenci s poljsko pomočjo skušamo, kaj doseči, se nam nikakor ne dozdeva prav. Seveda samo z gimnazijo v Celji se še ne smemo zadovoljiti. Gledati bode treba, da dobimo tudi ljudske šole na Koroškem in drugod in se dejansko uvede narodna enakopravnost. Če bomo pa čakali tistega, da se po prizadevanji Mladočehov preobrazi Avstrija, se nam do tedaj že mnogo tisoč naroda potopi v nemškem morju. Mladočehi sami priznavajo, da se zna sedanji sistem še dolgo držati, in da ni upanja, da bi se stvari premenile. Dr. Gregr sam je nekoč stavil v tem oziru jedino nado na kakšna vnanja zamotanja, katera pa najbrž ne pridejo tako hitro in bi mu sploh ne priporočali nam zidati svoje politike na take negotovosti.

Če se nam govori, da ne poznamo niti katekizma avstrijske politike, na to le toliko rečemo, da se stvari dajo od več strani ogledavati. Nobeden pa ne more trditi, da je baš njegov političen katekizem jedino pravi in mi tudi nikomur ne priznavamo pravice, da naj nam predpisoval pota, po katerih bomo hodili v politiki. „Novice“ so in bodo odločno zagovarjale slovansko in

avstrijsko politiko, slovanstvo in avstrijstvo jim je bilo vodilo in jim bode poleg vere, za katere so se bojevali naši prededje.

Politični pregled.

Dr. Heilsberg. — Na Dunaji je umrl jeden najbolj zagrizenih nasprotnikov Slovencev dr. Heilsberg. Bil je še le 54 let star. Rojen je bil na Dunaji, kjer je dovršil svoje študije in si pridobil juridičnin in medicinski doktorat. Štajarci so ga že več let volili v deželni in državni zbor, kjer je kaj rad porabil vsako priliko, da je zabavljal proti Slovincem. Bil je v načelstvu Zedinjene leveice.

Shod sokolskih društev, bode v Levovu povodom deželne razstave. K temu shodu se pa niso povabila češka sokolska društva in to gotovo iz političnih ozirrov. Poljaki niso naklonjeni Čehom.

Ogerske zastave na Hrvaškem. — Ob intronizaciji novega zagrebškega nadškofa dal je ban na vladnem poslopji razobesiti ogersko zastavo. Zaradi tega ga je interpeloval Frank v deželnem zboru. Ban mu je odgovoril, da ima pravico to storiti, ker se tudi na Ogerskem razobešajo hrvaške zastave.

Slovenske šole v Gorici. — Deželni šolski svet je bil naročil goriški občini, da osnuje slovensko ljudsko šolo. Mestni zbor se je pa proti temu ukazu sklenil pritožiti na ministerstvo. S tem je mestni zbor vso stvar zavlekel za jedno leto, ako tudi s pritožbo sicer ničesa ne opravi. Gospodje na Dunaji Slovincem niso posebno naklonjeni in ne bodo hiteli z rešitvijo pritožbe. Ko bi vladni krogi na Dunaji bili bolj Slovincem naklonjeni, bi se tudi v Gorici ne upali delati tacih upor.

Slovenske šole v Trstu. — Če tudi se je dokazalo, da je dovolj slovenskih otrok v Trstu, vendar je namestništvo odklonilo osnovo slovenske šole. V svojem utemeljevanji pravi, da je več slovenskih šol v okolici, katere lahko obiskujejo slovenski otroci. Te šole tudi vzdržuje tržaška občina in niso toliko oddaljene od mesta, da bi se občina mogla siliti, da osnuje še v mestu slovensko šolo. Lepo je to. Otroci naj hodijo iz mesta na kmete v šolo. Kaj takega pač ni nikjer drugje na svetu.

Hrvaška gimnazija v Reki je že dolgo bila Madjarom trn v peti in delali so z vsemi silami na to, da se spravi iz Reke, da ne bode več spominjala, da je Reka hrvaška. To se bode sedaj zgodilo. Hrvaška vlada je že sklenila seveda po želji madjarske, da se gimnazija premesti v Sušak. Od sabora bode letos že zahtevala 400.000 gld. da se zgradi novo gimnazijsko poslopje v Sušaku. Opozicija se bode pač temu z vsemi silami protivila, ali njeno upiranje ne bode nič pomagalo, kajti vladni kimovci imajo večino in bodo vse privolili, kar bode ban zahteval. Tako bode Reka zgubila zadnjo sled hrvaštva. Najprej se je iz Reke premestilo hrvaško sodišče, sedaj se še gimnazija. Sicer se pa ne ve, če bode to naposled za Madjare imelo tako ugodne posledice, kakor mislijo. Italijani so Madjare podpirali le iz sovraštva do Hrvatov. Ko zgine hrvaška gimnazija iz Reke, utegnejo se kmalu pokazati huda nasprotja mej Italijani in Madjari.

Civilni zakon na Hrvaškem. — V ogerski gospodski zbornici je ban hrvaški zagovarjal civilni zakon in tudi glasoval zanj. Čisto dosledno je torej, ako ga bode skušal tudi uvesti na Hrvaškem. Hrvaška vlada že deluje na to. Za civilni zakon je pa tudi velik del stranke prava, zmerna opozicija, ki pa v zboru skoro nič zastopana ni, pa odločno proti civilnemu zakonu. Brez težav pa uvedenje na Hrvaškem ne bode šlo. Ta stvar bode napravila razpor mej vladno stranko. Kar je duhovnikov v vladni stranki bode seveda izstopili, in za njimi pojdejo še nekateri drugi. Sabor ima mnogo virilistov, grajščakov, ki navadno ne prihajajo k sejam, ki bodo